

Briselē, 9.12.2021.
COM(2021) 778 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

Ekonomikas, kas darbojas cilvēku labā, veidošana. Rīcības plāns sociālajai ekonomikai

{SWD(2021) 373 final}

1. IEVADS

Katru dienu aptuveni 2,8 miljoni sociālās ekonomikas struktūru Eiropā¹ sniedz konkrētus un inovatīvus risinājumus būtiskākajām problēmām, ar kurām saskaramies. Tās rada un saglabā kvalitatīvas darbvietas, dod ieguldījumu neizdevīgā stāvoklī esošu grupu sociālajā un darba tirgus iekļaušanā un vienlīdzīgās iespējās visiem, virza ilgtspējīgu ekonomikas un rūpniecības attīstību, veicina pilsoņu aktīvu līdzdalību mūsu sabiedrībās, tām ir liela nozīme Eiropas sociālās drošības sistēmās un tās atdzīvina Eiropas lauku² un mazapdzīvotos apvidus³.

Covid-19 pandēmijas laikā daudzas sociālās ekonomikas struktūras atradās krīzes priekšplānā. Tās ir ražojušas sejas maskas, atbalstījušas digitālo tiešsaistes izglītību, palīdzējušas cilvēkiem, kuriem nepieciešama palīdzība, un sniegušas palīdzību dzīvesvietā vietējās kopienās.

Sociālās ekonomikas daļas sniedz ieguldījumu **zaļajā un digitālajā pārkārtošanās procesā**, nodrošinot ilgtspējīgas preces un pakalpojumus, kā arī samazinot digitālo plaisu. To līdzdalības darījumdarbības modeļi, kuros ņemtas vērā pilsoņu, darba ņēmēju un citu ieinteresēto personu vajadzības, palīdz nodrošināt, ka pārkārtošanās ir taisnīga.

Turklāt sociālā ekonomika veicina uzņēmumu formu daudzveidību Eiropā, sekmējot plašāku izvēli patērētājiem un produktu/pakalpojumu kvalitāti. Sociālā ekonomika sniedz svarīgu ieguldījumu IKP valstīs, kurās tā ir visattīstītākā, piemēram, Francijā (10 %) ⁴. Šā iemesla dēļ tā ir noteikta par pamatu ekosistēmā “Tuvuma un sociālā ekonomika”, kas ir viena no 14 industriālajām ekosistēmām, kuras noteiktas ES industriālās stratēģijas atjauninājumā ⁵.

Sociālā ekonomika var palīdzēt īstenot Eiropas sociālo tiesību pilāra principus, tā 2021. gada rīcības plānu un 2030. gada pamatmērķus, piemēram, palielināt nodarbinātības līmeni un samazināt to cilvēku skaitu, kuri ir pakļauti nabadzības un sociālās atstumtības riskam. Sociālajā ekonomikā ir nodarbināti aptuveni 13,6 miljoni cilvēku; algots darbs dalībvalstīs ir robežās no 0,6 % līdz 9,9 % ⁶. Tas liecina par sociālās ekonomikas nevienmērīgo attīstību ES, kā arī atklāj, ka vairākās dalībvalstīs un reģionos pastāv **ievērojams neizmantots sociālās ekonomikas ekonomiskais un darbvietu radīšanas potenciāls**, ja tiktu īstenoti atbilstīgi pasākumi.

Sociālā ekonomika papildina dalībvalstu rīcību izmaksefektīvu, kvalitatīvu sociālo pakalpojumu sniegšanā. Tā papildina arī centienus integrēt darba tirgū un kopumā

¹ Šis skaitlis aptver ES28. Skatīt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas pētījumu “*Recent evolutions of the Social Economy in the European Union*”, Monzon J. L. un Chaves R., 2017, 66. lpp.

² Skatīt “Ilgttermiņa redzējums par ES lauku apvidiem”, COM(2021) 345 final.

³ Krlev G., Pasi G., Wruk D., Bernhard M., *Reconceptualizing the Social Economy*, Stanford Social Innovation Review, 2021.

⁴ <https://www.economie.gouv.fr/leconomie-sociale-et-solidaire>.

⁵ ES atjauninātajā industriālajā stratēģijā ir ierosinātas 14 industriālās ekosistēmas, lai ņemtu vērā jaunus apstākļus pēc Covid-19 krīzes, un tās mērķis ir virzīt pārveidi uz ilgtspējīgāku, digitālāku, noturīgāku un globāli konkurētspējīgāku ekonomiku, COM(2021) 350 final.

⁶ Skatīt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas pētījumu “*Recent evolutions of the Social Economy in the European Union*”, Monzon J. L. un Chaves R., 2017., 69. lpp.

sabiedrībā jauniešus un neizdevīgā stāvoklī esošas grupas (piemēram, personas ar invaliditāti, vecāka gadagājuma cilvēkus, ilgtermiņa bezdarbniekus, personas ar rasu vai etnisko piederību minoritātei (jo īpaši romus), vientuļos vecākus)⁷. Piemēram, sociālā ekonomika palīdz personām ar invaliditāti veidot ceļu uz nodarbinātību atvērtā darba tirgū, kā arī sniedz pakalpojumus, kas ir būtiski, lai atbalstītu to neatkarīgu dzīvi. Turklāt sociālā ekonomika palīdz uzlabot dzimumu līdztiesību. No vienas puses, daudzas sievietes piekļūst darba tirgum ar sociālās ekonomikas radīto darbvietu palīdzību, no otras puses, sociālās ekonomikas sniegtie sociālie un aprūpes pakalpojumi ļauj sievietēm piekļūt plašākam darba tirgum.

Līdzīgā veidā sociālā ekonomika dod ieguldījumu **ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) īstenošanā**⁸ **ES un globālā līmenī**. Tas ir tāpēc, ka tā aktīvi darbojas visā pasaulē, samazinot nabadzību, virzot pāreju uz ilgtspējīgām pilsētām un kopienām, atbildīgu patēriņu un ražošanu, kā arī ilgtspējīgu finansējumu. Sadarbības un bezpeļņas organizācijas ir viens no galvenajiem Eiropas sociālās un ekonomiskās noturības pīlāriem⁹.

Izmantojot iekļaujošus un ilgtspējīgus ekonomikas modeļus, kas nodrošina taisnīgāku ekoloģisko, ekonomisko un sociālo pārveidi, sociālajai ekonomikai ir potenciāls pārveidot ekonomiku pēc Covid pandēmijas.

Atveseļošanas un noturības mehānisms sniedz dalībvalstīm ievērojamas iespējas īstenot reformas un investīcijas, izmantojot sociālo un iekļaujošo uzņēmējdarbību. Turklāt dažas dalībvalstis savos valsts atveseļošanas un noturības plānos kā prioritātes ir noteikušas sociālo ekonomiku un iekļaujošu uzņēmējdarbību. Komisija uzraudzīs un atbalstīs dalībvalstis to attiecīgo plānu īstenošanā.

Sociālajai ekonomikai ir būtiska nozīme pārejā uz pievilcīgākām, ilgtspējīgākām, iekļaujošākām dzīves telpām un dzīvesveidiem, kā tas paredzēts **Jaunajā Eiropas “Bauhaus”**¹⁰, radot jaunas starpdisciplināras pieejas un risinājumus, kas pieskaņoti vietējo kopienu vajadzībām un prasībām.

Tomēr daļa šā potenciāla joprojām ir pārāk maz izmantota. Pārāk daudz cilvēku joprojām nezina par sociālo ekonomiku¹¹. Daudzi patērētāji vēlas pirkt atbildīgāk¹² attiecībā uz viņu nopirkto preču un pakalpojumu izcelsmi, bet viņi ne vienmēr zina, kā to paveikt. Sociālās ekonomikas struktūrām ne vienmēr ir uzreiz pieejams ilgstošs ilgtermiņa investīciju kapitāls. Publiskā sektora iestādes pilnībā neizmanto pastāvošās iespējas veicināt sociālo uzņēmumu piekļuvi publiskajam iepirkumam, finansējumam, kā arī elastībai, kuru sniedz pašreizējie ES valsts atbalsta noteikumi. Tā kā sociālās

⁷ Sociālās ekonomikas nozīme ir arī uzsvērtā Komisijas Rīcības plānā par integrāciju un iekļaušanu 2021.–2027. gadam (COM(2020) 758 final).

⁸ <https://sdgs.un.org/goals>.

⁹ COM(2020) 493 final.

¹⁰ COM(2021) 573 final.

¹¹ Vismaz 10 ES valstīs sociālās ekonomikas koncepcija ir maz atzīta vai netiek atzīta vispār. Skatīt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas pētījumu “*Recent evolutions of the Social Economy in the European Union*”, Monzon J. L. un Chaves R., 2017., 35. lpp.

¹² Piemēram, 2020. gada marta [Eiroparometra aptauja](#) norādīja uz bieži paustu viedokli, ka viens no efektīvākajiem viediem, kā risināt vides problēmas, ir “mainīt veidu, kādā mēs patērējam” un “mainīt veidu, kādā mēs ražojam un tirgojam”.

ekonomikas struktūras nav pietiekami izprastas un atzītas, tās saskaras ar grūtībām savas darbības attīstīšanā un paplašināšanā, un tādējādi tās tiek atturētas no vēl lielākas ekonomiskās un sociālās ietekmes radīšanas. Lai augtu un uzplauktu, tām ir vajadzīgs lielāks un labāks atbalsts.

Lai optimizētu sociālās ekonomikas potenciālu vienotajā tirgū, būtu jādara vairāk, lai dalībvalstīs atkārtotu veiksmīgu pieredzi un, kur iespējams, palīdzētu sociālajiem uzņēmumiem no vietējā līmeņa pāraugt Eiropas līmenī, izmantojot arī digitālos rīkus.

Šā rīcības plāna mērķis ir veicināt sociālo inovāciju, atbalstīt sociālās ekonomikas attīstību un stiprināt tās sociālās un ekonomiskās pārveides spēju. Tas ierosina virkni rīcību laikposmam no 2021. līdz 2030. gadam. Tas balstās uz Sociālās uzņēmējdarbības iniciatīvu¹³ (SUI) un Jaunuzņēmumu un augošo uzņēmumu atbalsta iniciatīvu¹⁴. Tas ir sagatavots, izmantojot atvērtu un iekļaujošu procesu divu gadu laikposmā¹⁵.

2. SOCIĀLĀS EKONOMIKAS DEFINĒŠANA

Sociālā ekonomika ietver plašu struktūru klāstu ar dažādiem darījumdarbības un organizācijas modeļiem. Tās darbojas visdažādākajās ekonomikas nozarēs: lauksaimniecības, mežsaimniecības un zvejniecības, būvniecības, atkalizmantošanas un remonta, atkritumu apsaimniekošanas, vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības, enerģētikas un klimata, informācijas un komunikācijas, finanšu un apdrošināšanas darbību, nekustamā īpašuma darbību, profesionālo, zinātnisko un tehnisko darbību, izglītības, cilvēku veselības un sociālo darbību, mākslas, kultūras un mediju nozarē.

Šā rīcības plāna un saistīto ES iniciatīvu kontekstā sociālā ekonomika aptver struktūras, kurām ir kopīgi šādi galvenie vispārīgie principi un iezīmes: cilvēku noteikšana par prioritāti, kā arī sociālā un/vai vides mērķa nostādīšana augstāk par peļņu, peļņas lielākās daļas un pārpalikumu atkārtota ieguldīšana, lai veiktu darbības locekļu/lietotāju ("kolektīvās intereses") vai plašas sabiedrības ("vispārējās intereses") un demokrātiskās un/vai līdzdalības pārvaldības interesēs.

Tradicionāli **termins "sociālā ekonomika"** attiecas uz četriem galvenajiem struktūru veidiem, kas nodrošina preces un pakalpojumus saviem locekļiem vai sabiedrībai kopumā: kooperatīviem, savstarpējās palīdzības biedrībām, asociācijām (to skaitā labdarības organizācijām) un nodibinājumiem. Tās ir privātas struktūras, kuras ir neatkarīgas no publiskā sektora iestādēm un kurām ir īpašas juridiskās formas.

Šobrīd **sociālie uzņēmumi**¹⁶ tiek kopumā uztverti kā sociālās ekonomikas daļa. Sociālie uzņēmumi darbojas, nodrošinot tirgum preces un pakalpojumus tādā veidā, kas raksturīgs uzņēmējdarbībai un bieži ir inovatīvs, un to komercdarbības nolūks ir sociāli un/vai vidiski mērķi. Peļņa lielākoties tiek reinvestēta ar mērķi sasniegt uzņēmuma sabiedrisko mērķi. To organizācijas un īpašumtiesību metode arī atbilst demokrātijas vai līdzdalības

¹³ COM(2011) 682 final.

¹⁴ COM(2016) 733 final.

¹⁵ SWD(2021) 373.

¹⁶ Kopš SUI uzsākšanas termins "sociālais uzņēmums" ir izmantots vairākos ES juridiskajos tekstos finansējuma nolūkos. Skatīt definīcijas Regulā (ES) Nr. 1296/2013 par Eiropas Savienības Nodarbinātības un sociālās inovācijas programmu; Regulā (ES) Nr. 346/2013 par Eiropas sociālās uzņēmējdarbības fondiem; Regulā (ES) 2021/1057, ar ko izveido Eiropas Sociālo fondu Plus.

principiem vai ir vērsta uz sociālo progresu¹⁷. Sociālie uzņēmumi pieņem dažādas juridiskās formas atkarībā no nacionālā konteksta.

Atsaucoties uz sociālās ekonomikas struktūrām, dažas ieinteresētās personas, valstis un starptautiskās organizācijas¹⁸ izmanto arī tādus terminus kā “sociālās ekonomikas uzņēmumi”, “sociālie un solidaritātes uzņēmumi”, kā arī “trešais sektors”. Darba integrācijas sociālie uzņēmumi ir Eiropā plaši sastopams sociālā uzņēmuma veids. Tie specializējas darba iespēju sniegšanā nelabvēlīgā situācijā esošiem cilvēkiem.

Lielākā daļa no šajā rīcības plānā ierosinātajām rīcībām attiecas uz visām sociālās ekonomikas struktūrām, tomēr dažas var būt raksturīgas atsevišķām kategorijām.

3. PAREIZĀ REGULĒJUMA IZVEIDE SOCIĀLĀS EKONOMIKAS UZPLAUKUMAM

3.1. Politikas un tiesisko regulējumu izstrāde

Pierādījumi liecina, cik svarīgi ir uzlabot “labvēlīgu vidi”, lai sociālā ekonomika plauktu. Kā apstiprina pētījumi¹⁹ un ieinteresētās personas²⁰, politikas un tiesiskie regulējumi ir šīs vides būtiska daļa, tomēr to pielāgošana sociālās ekonomikas vajadzībām nav viegls uzdevums.

Sociālās ekonomikas starpnozaru raksturs un fakts, ka tā aptver dažāda veida struktūras, rada būtiskas problēmas publiskā sektora iestādēm, apgrūtinot efektīvas pieejas izstrādi. Vienoti un skaidri kontaktpunkti publiskajās pārvaldēs ir retums. Sociālās ekonomikas struktūrām bieži ir sarežģīti izvēlēties juridisko formu no dažādajiem variantiem, kas nav pilnībā pielāgoti to vajadzībām.

Saskaņotu regulējumu izstrādē sociālajai ekonomikai ir jāņem vērā tās specifiskais raksturs un vajadzības saistībā ar daudzām horizontālām un nozaru politikām un noteikumiem, piemēram, tiem, kas ir saistīti ar nodokļiem, publisko iepirkumu, konkurenci, sociālo un darba tirgu, izglītību, prasmēm un mācībām, veselības aprūpi un aprūpes pakalpojumiem, atbalstu maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU), aprites ekonomiku utt.

Piemēram, **nodokļu politika** ir svarīga sociālās ekonomikas politika. Dažas valstis ir izstrādājušas īpašu un konsekventu nodokļu sistēmu sociālajiem uzņēmumiem. Daudzas valstis sniedz stimulus, sākot no atbrīvojumiem no uzņēmumu nodokļa par nesadalīto peļņu līdz atbrīvojumiem no PVN vai samazinātām likmēm, sociālās apdrošināšanas izmaksām, ko samazina/sedz subsīdijas, vai nodokļu samazinājumiem privātajiem un

¹⁷ COM(2011) 682 final.

¹⁸ Piemēram, Starptautiskā Darba organizācija.

¹⁹ Piemēram, Jenkins, Hamish, Ilcheong Yi, Samuel Bruelisauer un Kameni Chaddha. *Guidelines for Local Governments on Policies for Social and Solidarity Economy*, UNRISD, Ženēva, 2021, *EU-OECD co-operation on social entrepreneurship* (piemēram, [Better Entrepreneurship Policy Tool](#), politikas piezīmes un padziļināti politikas pārskati dalībvalstīm), un Eiropas Komisija, *Social enterprises and their ecosystems in Europe — Comparative synthesis report*, Borzaga C., Galera G., Franchini B., Chiomento S., Nogales R. un Carini C., Luksemburga, 2020.

²⁰ SWD(2021) 373.

starptautiskajiem līdzekļu devējiem²¹. Tomēr piekļuve šiem stimuliem var būt sarežģīta, un atšķirīgās rīcības ne vienmēr tiek atbilstoši koordinētas.

Nozaru publiskās politikas ir nozīmīgas arī sociālās ekonomikas struktūrām, jo tās ir svarīgi publiskā sektora iestāžu partneri **sociālo, veselības un aprūpes pakalpojumu** sniegšanā. Ņemot vērā sabiedrības novecošanos, aprūpes ekonomika paplašinās, sniedzot nodarbinātības iespējas. Tomēr strādājošie, kuri sniedz pakalpojumus šajās nozarēs (tajās galvenokārt strādā sievietes), saskaras ar daudzām problēmām, kas saistītas ar zemām algām un nestabiliem darba apstākļiem. Jaunā Eiropas aprūpes stratēģija, kas izsludināta 2022. gadam, cita starpā sniegs iespēju stiprināt aprūpes ekonomiku, palielinot sociālās ekonomikas ievērojamās pievienotās vērtības nozīmi šajā nozarē, arī lai palīdzētu uzlabot darba apstākļus.

Izstrādājot atbilstošu politiku un tiesiskos regulējumus, **publiskā sektora iestādēm ir jāņem vērā sociālās ekonomikas aptverto juridisko formu daudzveidība**. Kaut arī kooperatīviem, savstarpējās palīdzības biedrībām, nodibinājumiem, asociācijām un sociālajiem uzņēmumiem ir daudz kopīga, tiem tomēr arī ir atšķirīgi mērķi un darbības veidi, un tie saskaras ar specifiskiem šķēršļiem.

Sociālajā ekonomikā **kooperatīvi** pārstāv labi iedibinātu sociālās ekonomikas darījumdarbības modeļa formu. Tos pārvalda ražotāji, lietotāji vai strādājošie, un tie tiek vadīti saskaņā ar noteikumu “katram loceklim viena balsis”²². Laika gaitā un dažādās nozarēs tie ir pierādījuši savu daudzpusību, sniedzot inovatīvus risinājumus sabiedrības problēmām. Tomēr kooperatīvi ziņo, ka to īpašumtiesību struktūra tiem apgrūtina labuma gūšanu no kapitālieguldījumiem. Īpašs finansiāls un nefinansiāls atbalsts var spēlēt izšķirošu lomu, kad kooperatīvi tiek izveidoti darbinieku veiktas uzņēmuma iegādes kontekstā²³ ar mērķi saglabāt darbvietas un turpināt dzīvotspējīgu ekonomisko darbību.

Savstarpējās palīdzības biedrības ziņo, ka spēkā esošajos noteikumos nav pietiekami ņemts vērā to bezpeļņas raksturs. Šā iemesla dēļ **Komisija uzlabos valsts iestāžu informētību par savstarpējās palīdzības modeļa specifiskajām iezīmēm** un iespējām samazināt administratīvo slogu²⁴.

Sociālās ekonomikas **nodibinājumi un asociācijas** skaidro, ka tie saskaras ar grūtībām pilnībā izmantot vienotā tirgus ieguvumus. Piemēram, **asociācijas** saskaras ar ierobežojumiem darbības veikšanā pāri robežām. Šis jautājums ir aplūkots Eiropas Parlamenta ziņojuma projektā ar ieteikumiem Komisijai par Eiropas pārrobežu asociāciju

²¹ Eiropas Komisija, *Social enterprises and their ecosystems in Europe — Comparative synthesis report*, Borzaga C., Galera G., Franchini B., Chiomento S., Nogales R. un Carini C., Luksemburga, 2020, 177. lpp.

²² Eiropas kooperatīvās sabiedrības ES juridiskā forma tika izveidota 2003. gadā (Regula (EK) Nr. 1435/2003). Tā izveido Eiropas kooperatīva formu, palīdzot kooperatīviem, kuri veic darbību vairāk nekā vienā ES valstī. Tā arī sniedz juridisko pamatu citiem uzņēmumiem, kuri vēlas apvienoties. Padomes Direktīva 2003/72/EK, ar ko papildina Eiropas Kooperatīvās sabiedrības statusus darbinieku iesaistīšanas jomā, papildina minēto regulu.

²³ Darbinieku veiktas uzņēmumu iegādes var būt efektīva izeja no uzņēmumu krīzes un problēmām ar uzņēmumu nodošanu nākamajai paaudzei.

²⁴ Piemēram, Komisija paskaidros, kā var samazināt administratīvo slogu savstarpējās apdrošināšanas apdrošinātājiem atbilstoši uzlabotajam regulējumam par proporcionalitāti, kas ierosināts pārskatītajā Maksātspējas II direktīvā (COM(2021) 581).

un bezpeļņas organizāciju statūtiem, kuru drīzumā varētu pieņemt²⁵. Lai labāk izprastu jautājumus, ar kuriem saskaras asociācijas, **Komisija sāks pētījumu, kurā tiks sniegta salīdzinoša analīze par asociāciju juridiskajiem režīmiem un situāciju ES.**

Tāpat arī **nodibinājumi** ziņo par problēmām, kas saistītas ar nodokļa režīmu pārrobežu ziedojumiem, kuri veikti sabiedriskā labuma organizācijām²⁶ citās dalībvalstīs. Ievērojot Līguma principu par kapitāla brīvu apriti un nediskriminēšanu²⁷ un attiecīgos Eiropas Savienības Tiesas nolēmumus²⁸, līdzekļu devējiem ir jāizstrādā salīdzināmības analīze katram gadījumam atsevišķi²⁹, lai gūtu labumu no labvēlīgiem nodokļu noteikumiem attiecībā uz saviem pārrobežu ziedojumiem. Tomēr praksē dalībvalstu piemērotās procedūras palielina atbilstības nodrošināšanas un administratīvās izmaksas un rada nenoteiktību gan filantropiskajām struktūrām, gan līdzekļu devējiem. Eiropas Komisija var uzsākt pārkāpuma procedūras gadījumos, kad šķēršļi pārrobežu darbībai rodas no ES tiesību aktu transponēšanas neveikšanas, pārkāpuma vai nepareizas īstenošanas.

Kopš 2011. gada vairākas dalībvalstis ir īstenojušas mērķorientētus **tiesiskos regulējumus un politikas** saistībā ar sociālajiem uzņēmumiem un/vai sociālo ekonomiku³⁰. Papildus ieguldījumam to atzīšanā tas vairākos gadījumos ir novedis pie citiem pozitīviem notikumiem, piemēram, īpašu ministriju nodaļu izveides un pilnveidota dialoga starp ieinteresētajām personām un publiskā sektora iestādēm. **Vairākās valstīs ir izstrādāti marķējumi vai sertifikācijas sistēmas**, kas var dot labumu sociālās ekonomikas struktūrām un sekmēt to piekļuvi īpašām politikām, kā arī nodrošināt īpašu attieksmi³¹. Veiksmīgas reformas var kalpot par iedvesmu citām dalībvalstīm.

Komisija ir izstrādājusi virkni rīku un resursu, lai atbalstītu dalībvalstis un politikas veidotāju savstarpēju mācīšanos. Komisija kopā ar Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizāciju (ESAO) izstrādā pamatnostādnes par atbilstošu tiesisko regulējumu sociālajiem uzņēmumiem, kuras tiks publicētas 2022. gadā. Komisija nesēn arī publicēja sociāli atbildīga publiskā iepirkuma rokasgrāmatu un labas prakses apkopojumu³². Visi

²⁵ Ziņojums izstrādāts, pamatojoties uz LESD 225. pantu (likumdošanas iniciatīvas procedūra), atsauce 2020/2026(INL), Juridiskā komiteja — *Lagodinsky* ziņojums.

²⁶ Sabiedriskā labuma organizācijas ir struktūras, kuru statuss tām ļauj saņemt ar nodokļiem stimulētus dāvinājumus no fiziskām personām un sabiedrībām, vai tieši saņemt nodokļu atvieglojumu saistībā ar to darbību. Lai struktūra saņemtu šādu statusu, tai ir jāatbilst vairākām prasībām, kuras var iedalīt trīs plašās kategorijās: bezpeļņas prasības, vērtīga mērķa prasības un sabiedriskā labuma prasības (t. i., tās dod labumu pietiekami plašai un iekļaujošai sabiedrības daļai). Skatīt: ESAO, *Taxation and Philanthropy*, *OECD Tax Policy Studies No. 27*, Parīze, 2020.

²⁷ Apstiprināts šādos Eiropas Savienības Tiesas nolēmumos: spriedums, 2006. gada 14. septembris, *Centro di Musicologia Walter Stauffer*, C-386/04; spriedums, 2009. gada 27. janvāris, *Persche*, C-318/07; spriedums, 2011. gada 10. februāris, *Missionswerk*, C-25/10.

²⁸ Spriedums, 2006. gada 14. septembris, *Centro di Musicologia Walter Stauffer*, lieta C-386/04; spriedums 2009. gada 27. janvāris, *Persche*, lieta C-318/07; spriedums, 2011. gada 10. februāris, *Missionswerk*, lieta C-25/10.

²⁹ Process, ar kuru nacionālās nodokļu iestādes risina citās ES dalībvalstīs reģistrētas sabiedriskā labuma organizācijas līdzvērtības atzīšanu.

³⁰ Skatīt: Eiropas Komisija, *Social enterprises and their ecosystems in Europe — Comparative synthesis report*, Borzaga C., Galera G., Franchini B., Chiomento S., Nogales R. un Carini C., Luksemburga, 2020.

³¹ Piemēram, Francijas “sociālās lietderības solidaritātes uzņēmums” (*ESUS*) un “sociālā uzņēmuma” statuss, ko ieviesusi Bulgārija, Itālija, Rumānija un Slovākija.

³² https://ec.europa.eu/info/policies/public-procurement/tools-public-buyers/social-procurement_lv.

šie materiāli un pieredze var palīdzēt dalībvalstīm uzlabot savus valsts un reģionālos regulējumus. Dalībvalstīm ir arī iespēja iegūt specializētas zināšanas, izmantojot tehniskā atbalsta instrumentu.

Komisija veicinās savstarpēju mācīšanos un sniegs norādījumus un atbalstu dalībvalstīm:

- no 2022. gada **organizējot tīmekļseminārus un darbseminārus amatpersonām, balstoties uz kartēšanas pasākumiem un labas prakses apkopojumu un apmaiņu** saistībā ar dažādām tādām politikas jomām kā valsts atbalsts, nodokļi, sociālie ieguldījumi, uzņēmuma nodošana darbiniekiem, marķējumi un sertifikācijas sistēmas, kā arī sociālās ietekmes novērtēšana,
- **publicējot norādījumus par sociālās ekonomikas struktūru attiecīgajām nodokļu sistēmām**, balstoties uz pieejamo analīzi un ieguldījumu, ko sniegušas dalībvalstu iestādes un sociālajā ekonomikā ieinteresētās personas,
- **publicējot norādījumus, kuros paskaidroti spēkā esošie noteikumi par nodokļu režīmu pārrobežu sabiedriskā labuma ziedojumiem**, kas attiecas uz nodibinājumiem un asociācijām, kā arī nediskriminēšanas principa īstenošana dalībvalstīs,
- **uzsākot pētījumu par nacionālajiem sociālās ekonomikas marķējumiem / sertifikācijas shēmām**, kartējot tos, kas pastāv dalībvalstīs, nosakot labu praksi un kopīgās iezīmes un kritērijus. Tā mērķis būs arī sniegt kopēju pieeju un norādījumus dalībvalstīm un izpētīt brīvprātīgas savstarpējās atzīšanas iespēju.

Īstenojot šīs darbības, Komisija, lai panāktu visaptverošu pieeju sociālajai ekonomikai un veicinātu tās vienmērīgu attīstību visās ES dalībvalstīs un reģionos, **2023. gadā** ierosinās **Padomes ieteikumu par sociālās ekonomikas pamatnosacījumu izstrādi**. Tajā:

- politikas veidotāji tiks aicināti labāk pielāgot politikas un tiesiskos regulējumus sociālās ekonomikas struktūru vajadzībām,
- tiks sniegti ieteikumi saistībā ar konkrētām politikām, piemēram, nodarbinātības politiku, valsts atbalstu, publisko iepirkumu, nodokļiem, pētniecību, izglītību, prasmēm un mācībām, aprūpes un sociālajiem pakalpojumiem, visiem darījumdarbības dzīves cikla posmiem pielāgota finansiāla un nefinansiāla atbalsta sniegšanu un statistiku,
- tiks uzsvērts, kā institucionālas struktūras un ieinteresēto personu iesaiste var sekmēt sociālās ekonomikas struktūru darbu.

3.2. Sociālā ekonomika un valsts atbalsts

Publiskā sektora finansiālam atbalstam ir svarīga nozīme sociālās ekonomikas dalībnieku darbības uzsākšanā un attīstībā. Valsts atbalsta kontrole cenšas saglabāt līdzsvaru starp šo atbalstu un godīgu konkurenci. Sociālajā ekonomikā ieinteresētajām personām ir raksturīgas vairākas problēmas un iespējas.

Viena problēma ir tāda, ka publiskā sektora iestādes un saņēmēji bieži vien pilnībā neizmanto pastāvošās valsts atbalsta iespējas. Ieinteresētās personas ziņo, ka valsts sektora iestādes bieži nevajadzīgi ierobežo atbalsta apjomu, ko tās piešķir sociālajiem uzņēmumiem, līdz vispārējam *de minimis* sliekšnim (200 000 EUR trīs gadu laikposmā)

un neapsver citas iespējas, kuras būtu saskaņā ar valsts atbalsta noteikumiem, piemēram, reģionālo atbalstu, riska finansējuma atbalstu vai atbalstu nelabvēlīgākā situācijā esošu darba ņēmēju pieņemšanai darbā, kur atbalsta maksimālais apjoms kopumā ir lielāks.

Turklāt spēkā esošie ES noteikumi par **pakalpojumiem ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi (PVTN)**³³ paver ievērojamas valsts atbalsta iespējas. Struktūras var gūt labumu no šīs elastības tikai tad, ja tām ir uzticēts īpašs uzdevums, t. i., PVTN. Tomēr publiskā sektora iestādes ne vienmēr pilnībā izmanto šīs iespējas potenciālu, piemēram, saistībā ar tiem sociālajiem uzņēmumiem, kuru darbība ir vērsta uz darbvietu nodrošināšanu neaizsargātām personām. Tādēļ Komisija veicinās piekļuvi attiecīgajiem norādījumiem par valsts atbalstu un aplūkos šo tēmu tās organizētajos tīmekļsemināros un darbsemināros (skatīt 3.1. iedaļu).

Otra problēma ir tāda, ka sociālajā ekonomikā ieinteresētās personas ziņo, ka tām pieejamais pastāvošais valsts atbalsta apjoms ne vienmēr ir pietiekams, jo īpaši tas attiecas uz atbalstu piekļuvei finansējumam un subsīdijām nelabvēlīgākā situācijā esošu darba ņēmēju pieņemšanai darbā, ko reglamentē **Vispārējā grupu atbrīvojuma regula (“VGAR”)**³⁴. Tik tiešām ir pierādījumi, kuri liecina, ka sociālajiem uzņēmumiem parasti ir lielākas grūtības piekļūt finansējumam nekā standarta uzņēmumiem (skatīt 4.2. iedaļu).

Komisija VGAR pārskatīšanā, kas notiks saistībā ar tās termiņa beigšanos 2023. gada beigās, apsvērs, vai pieejamie pierādījumi pamato noteikumu atvieglošanu attiecībā uz atbalstu sociālo uzņēmumu piekļuvei finansējumam un attiecībā uz atbalstu nelabvēlīgākā situācijā vai īpaši nelabvēlīgā situācijā esošu darba ņēmēju pieņemšanai darbā.

Komisija aicina dalībvalstis labāk izmantot savu rīcības brīvību, definējot PVTN, kur vien tas ir atbilstoši, lai varētu iekļaut sociālo uzņēmumu veiktās atbilstīgās darbības. Turklāt dalībvalstīm būtu jāturpina ieguldīt savu pārvalžu apmācībā un spēju veidošanā, lai paaugstinātu to zināšanu līmeni par valsts atbalsta noteikumiem.

3.3. Labāka piekļuve tirgiem: sociāli atbildīgs publiskais iepirkums

Sociālās ekonomikas attīstībai būtiska ir preču un pakalpojumu nodrošināšana publiskā sektora iestādēm un tradicionāliem uzņēmumiem, kā arī sadarbība ar tiem. Tas rada ienākumus un ļauj tiem kļūt finansiāli pašpietiekamiem. Tā kā **publiskais iepirkums veido 14 % no Eiropas IKP**³⁵, tas tiek plaši atzīts par būtisku politikas instrumentu, kas atbalsta sociālās ekonomikas un sociālo uzņēmumu attīstību³⁶.

2014. gadā veiktā ES publiskā iepirkuma noteikumu pārveidošana³⁷ radīja daudzas iespējas publiskā sektora iestādēm visos līmeņos izmantot publisko iepirkumu, lai

³³ Jo īpaši Komisijas Lēmums 2012/21/ES (2011. gada 20. decembris) par Līguma par Eiropas Savienības darbību 106. panta 2. punkta piemērošanu valsts atbalstam attiecībā uz kompensāciju par sabiedriskajiem pakalpojumiem dažiem uzņēmumiem, kuriem uzticēts sniegt pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi.

³⁴ Komisijas Regula (ES) Nr. 651/2014 (2014. gada 17. jūnijs), ar ko noteiktas atbalsta kategorijas atzīst par saderīgām ar iekšējo tirgu, piemērojot Līguma 107. un 108. pantu.

³⁵ Skatīt COM(2017) 572 final, 3. lpp.

³⁶ Varga E., *How Public Procurement Can Spur the Social Economy*, Stanford Social Innovation Review, 2021.

³⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/24/ES (2014. gada 26. februāris) par publisko iepirkumu un ar ko atceļ Direktīvu 2004/18/EK.

sasniegtu dažādus politikas mērķus, to skaitā vides aizsardzības veicināšanu un sociālo mērķu īstenošanu. Piemēram, noteikumos ir īpaši pieminēts, ka sociālie aspekti ir to faktoru vidū, kuri var tikt iekļauti piešķiršanas kritērijos, pamatojoties uz kritēriju “ekonomiski visizdevīgākais piedāvājums”. Kopš tā laika Komisija ir uzsākusi vairākas iniciatīvas, lai veicinātu izpratni par zaļā un sociāli atbildīga publiskā iepirkuma pievienoto vērtību, sniegtu norādījumus un izplatītu labu praksi. Piemēram, Komisija nesēn publicēja rokasgrāmatas “Sociālais iepirkums” pārskatīto versiju³⁸ ar praktiskiem padomiem un piemēriem.

Pēdējos gados vairākas vietējās un reģionālās iestādes un pilsētas ir atzinušas stratēģiska publiskā iepirkuma spēju risināt sabiedrības problēmas/vajadzības un virzīt sistēmiskas pārmaiņas. **Tomēr vairums publisko iepirkumu joprojām tiek piešķirti, pamatojoties tikai uz cenas kritēriju**, un sociāli atbildīgs publiskais iepirkums joprojām ir daudz mazāk sastopams un attīstīts nekā zaļais publiskais iepirkums. Komisija vairāk centīsies uzsvērt konkrētos ieguvumus un veidus, kā izmantot publiskā iepirkuma un koncesiju procedūras, lai sasniegtu darba un sociālās politikas mērķus, labākus darba apstākļus un nodrošinātu augstas kvalitātes sociālos pakalpojumus.

Līdztekus tam ir svarīgi uzlabot sociālās ekonomikas struktūru spējas iesniegt piedāvājumus publiskā iepirkuma konkursos un veicināt sociālās ekonomikas dalībnieku piekļuvi privātajam iepirkumam. Darījumi ar tradicionālajiem uzņēmumiem palīdz sociālās ekonomikas struktūrām attīstīties un augt, un šāda sadarbība ir palielinājusies. Tomēr pastāv iespējas sistemātiskākai integrācijai tradicionālo uzņēmumu vērtības ķēdēs un partnerībai ar tiem, lai kopīgi piedalītos publiskā iepirkuma konkursos, arī izmēģinot jaunus projektus Vienotā tirgus programmā.

Komisija:

- **stiprinās savus centienus uzlabot izpratni, veicināt labas prakses apmaiņu un apmācīt gan publiskā iepirkuma amatpersonas, gan sociālās ekonomikas struktūras** par to, kā izmantot publisko iepirkumu un koncesiju procedūras sociālās politikas mērķu sasniegšanai. Šim nolūkam dalībvalstīs tiks organizēti darbsemināri,
- **2022. gadā Vienotā tirgus programmas ietvaros uzsāks jaunu iniciatīvu, atbalstot vietējo un reģionālo partnerību veidošanu** starp sociālās ekonomikas struktūrām un tradicionālajiem uzņēmumiem, ļaujot īstenot “sociālā iepirkuma” B2B tirgu,
- kad vien iespējams, **stiprinās sociālo klauzulu izmantojumu pašas Komisijas iepirkuma procedūrās.**

Turklāt Komisija izdos ziņojumu ar mērķi uzlabot sociāli atbildīga publiskā iepirkuma izmantošanu dalībvalstīs.

Komisija aicina dalībvalstis un citas kompetentās publiskā sektora iestādes veicināt un uzraudzīt sociāli atbildīga publiskā iepirkuma ieviešanu to teritorijā sadarbībā ar sociālajā ekonomikā ieinteresētajām personām.

3.4. Sociālās ekonomikas veicināšana reģionālā un vietējā līmenī

Sociālās ekonomikas darījumdarbības modeļi sniedz vērtību vietējām ekonomikām un sabiedrībām, veicinot to iekļautību, izturētspēju un ilgtspēju. Tiem ir stipras vietējās

³⁸ <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/45767>.

saknes, un to galvenais mērķis ir atbalstīt kopienu, kurā tos izmanto, saglabājot iedzīvotājus, saimniecisko darbību un ieņēmumus vietējā līmenī. Tādējādi tie atbalsta vietējās ekonomikas attīstību nozarēs, kuras ir īpaši svarīgas reģioniem, piemēram, lauku apvidos, saistībā ar lauksaimniecību un bioloģiskās pārtikas ražošanu vai arī zilajā ekonomikā. Tie veicina īsās vērtības ķēdes, sekmējot vietējo ražošanu un patēriņu, kā arī atbalsta klimatrīcību un aprītes ekonomiku. Tie arī veicina sociālo pakalpojumu sniegšanu, kas bieži vien ir ierobežota lauku apvidos un attālākos reģionos.

Kā paziņots **Ilgtermiņa redzējumā par ES lauku apvidiem**³⁹, Komisija veiks virkni darbību, kas ļaus uzņēmējiem un mazajiem uzņēmumiem pārcelties uz lauku apvidiem, veicinās to pielāgošanos mainīgajai ekonomikas videi un sniegs iespējas īstenot inovatīvu darījumdarbības praksi, sadarboties un veidot klasterus, kā arī attīstīt jaunas ekonomikas nozares. Īpaša uzmanība tiks pievērsta īsām agropārtikas produktu piegādes ķēdēm, kurās ražotāji ir tieši savienoti ar patērētājiem un kuras papildinātas ar darbībām, kas atbalsta nodarbinātību un mācību iespējas jauniešiem un ilgspējīgu bioekonomikas attīstību.

Daudzām Eiropas reģionālajām un vietējām iestādēm ir pilnvaras attīstīt stratēģijas un instrumentus vietējo un reģionālo sociālās ekonomikas ekosistēmu attīstības atbalstam. Pastāv iespējas šo potenciālu izmantot labāk⁴⁰.

Reģionālo un vietējo iestāžu pieredzes apmaiņa un sadarbība ir efektīvs veids, kā veicināt savstarpēju mācīšanos par sociālo ekonomiku. Tas jo sevišķi attiecas uz pārrobežu sadarbību. **Atbalsts ir pieejams no Eiropas Sociālā fonda Plus (ESF+), Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF) un Taisnīgas pārkārtošanās fonda**, lai palīdzētu vietējām un reģionālajām iestādēm stiprināt sadarbību ar sociālās ekonomikas dalībniekiem, arī kā daļu no pārdomātām specializācijas stratēģijām. **Taisnīgas pārkārtošanās platforma** nodrošina aktīvu apmaiņas platformu visām ieinteresētajām personām reģionos, kurus īpaši skar klimatiskā pārkārtošanās, to skaitā sociālās ekonomikas dalībniekiem⁴¹. Papildus tam Komisija **atbalsta mācīšanos no līdzbiedriem, sadarbību un kopienas veidošanu starp reģioniem un vietējām iestādēm**. Piemēram, **Eiropas sociālās ekonomikas reģionu iniciatīva un Sociālās ekonomikas misijas**⁴² ir popularizējušas sociālo ekonomiku vietējā līmenī un finansiāli atbalstījušas savstarpējās mācīšanās sesijas ar vietējām iestādēm un sociālajā ekonomikā ieinteresētajām personām. Šo darbu tālāk atbalsta tādas vietējās iniciatīvas kā ES Pilsētas mēru pakts.

Komisija turpinās attīstīt šīs iniciatīvas, atbalstot transnacionālu sadarbību ar uzsvaru uz taisnīgas zaļās un digitālās pārkārtošanās veicināšanu (skatīt 4.3. iedaļu). Tā arī **veicinās Interreg Europe programmas un Pārdomātas specializācijas partnerības izmantošanu sociālajai ekonomikai**⁴³, lai veicinātu pārrobežu un starpreģionālās pieredzes apmaiņas.

Komisija:

³⁹ COM(2021) 345 final.

⁴⁰ ESAO, *Regional Strategies for the Social Economy: Examples from France, Spain, Sweden and Poland*, Parīze, 2020.

⁴¹ Skatīt https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/finance-and-green-deal/just-transition-mechanism/just-transition-platform_lv.

⁴² Skatīt https://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy-eu_en.

⁴³ Skatīt <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/social-economy>.

- atbalstīs dalībvalstis un ieinteresētās personas sociālās ekonomikas un sociālās inovācijas stiprināšanā lauku apvidos, izmantojot topošo ES kopējās lauksaimniecības politikas tīklu, kā arī Sociālās un ekoloģiskās inovācijas klasteru (SEIK) tālāku integrāciju⁴⁴ Eiropas industriālo klasteru politikā, lai sniegtu norādījumus, atbalstītu pētniecību un jaunu spēju veidošanu, labas prakses apmaiņu un pārrobežu sakaru veidošanu,
- paplašinās Eiropas sociālās ekonomikas reģionu tīklu, lai stiprinātu jaunas reģionālās un vietējās partnerības, jo īpaši ar mērķi veicināt digitālo un zaļo pārkārtošanos teritorijās,
- sekmēs sakaru veidošanu starp lauku uzņēmumiem, izmantojot Eiropas Biznesa atbalsta tīklu, kā arī uzaicinājumus uz starpreģionālu sadarbību, izmantojot Eiropas Sociālās ekonomikas misijas. Saskaņā ar Ilgtermiņa redzējumu par ES lauku apvidiem īpaša uzmanība tiks pievērsta uzņēmējdarbībai un sociālajai ekonomikai lauku apvidos.

Komisija aicina dalībvalstis izveidot vietējos sociālās ekonomikas kontaktpunktus, kuri darbotos kā sociālās ekonomikas vēstnieki, nodrošinot vienādranga atbalstu, veicinot piekļuvi ES un valsts finansējumam, kā arī sadarbotos ar iestādēm, kas pārvalda Eiropas fondus.

3.5. Sociālās ekonomikas veicināšana starptautiskā līmenī

Klimata pārmaiņas un vides degradācija, demogrāfiskās pārmaiņas un ekonomiskā un sociālā nevienlīdzība ir globāli problēmjautājumi. ES un trešajām valstīm ir kopīgi mērķi, kas iekļauti Ilgtspējīgas attīstības programmā 2030. gadam. Sociālā ekonomika var palīdzēt sasniegt šos mērķus gan ES, gan ārpus tās. Tāpēc **rīcības, kas norādītas šā plāna citās iedaļās, arī var iedvesmot attīstīt sociālo ekonomiku trešās valstīs.**

Sociālās ekonomikas attīstības pakāpe trešās valstīs ievērojami atšķiras. Dažās valstīs konkrētās sociālās ekonomikas jomās pastāv senas tradīcijas. Citās ir plaukstoša sociālā inovācija vai sociālo uzņēmumu ekosistēmas, bet daudzās valstīs sociālās ekonomikas modeļi ir tikai sākuši veidoties. Ieinteresētās personas var gūt labumu no pieredzes un labas prakses apmaiņas, un tas var palīdzēt paātrināt reformas.

Pēdējās desmitgades laikā **ES starptautiskās sadarbības politika ir atbalstījusi sociālās ekonomikas attīstību.** Piemēram, ES partnerība ar Starptautisko kooperatīvu aliansi⁴⁵ ir uzlabojusi kooperatīvu atpazīstamību un pētījumus par tiem visā pasaulē, kā arī veicinājusi spēju veidošanu un sakaru veidošanu. Komisija arī ir finansējusi vairākas reģionālās spēju veidošanas programmas, atbalstot un stiprinot sociālo ekonomiku un sociālās uzņēmējdarbības ekosistēmas⁴⁶.

⁴⁴ SEIK saved kopā sociālās ekonomikas struktūras, vietējās iestādes un izglītības un pētniecības institūcijas kopīgi pārvaldītā struktūrā vai projektā. Tās sadarbojas konkrētā ģeogrāfiskā teritorijā, lai uzlabotu vietējo ekonomisko, sociālo un vides labklājību. To darbības jomas ir daudzveidīgas, sākot no aprītes ekonomikas līdz nodarbinātības un darbvietu iekļaušanai, ilgtspējīgai lauksaimniecībai, inkubatoru un sociālās uzņēmējdarbības atbalstam. Skatīt https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/cluster_en.

⁴⁵ <https://www.coops4dev.coop/en>.

⁴⁶ Piemēram, [MedUP! projekts](#) un [Safir projekts](#) Vidusjūras dienvidu reģionā.

Pastāv arī iespējas **stiprināt dialogu un sadarbību sociālās ekonomikas jautājumos ar svarīgākajiem starptautiskajiem partneriem**, piemēram, ESAO, ANO Sociālās un solidaritātes ekonomikas darba grupu un Starptautisko Darba organizāciju. Tas vienlaikus palīdzēs popularizēt sociālo ekonomiku aiz ES robežām un ļaus labāk dalīties ar pieejamajiem politikas norādījumiem un rīkiem, kurus izstrādājusi Eiropas Komisija, jo īpaši sadarbībā ar ESAO. **Komisija balstīsies uz šīm iniciatīvām un tālāk veicinās sociālo ekonomiku starptautiskā mērogā.**

Komisija jo īpaši:

- **veicinās sociālās ekonomikas un sociālās uzņēmējdarbības mērķtiecīgu izmantošanu programmās Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta un kaimiņattiecību, attīstības un starptautiskās sadarbības instrumentu ietvaros**, piemēram, sadarbojoties ar ES delegācijām un publiskā sektora iestādēm trešās valstīs, lai veicinātu īpašu pasākumu izstrādi sociālajai ekonomikai,
- **uzlabos sociālo uzņēmēju piekļuvi finansējumam Rietumbalkānos, Austrumu partnerībā un dienvidu kaimiņreģionā**, uzsākot darbības, kas veicinās vietējās iniciatīvas un atbalstīs starpniekus tādu finanšu produktu izstrādē, kuri pielāgoti sociālās ekonomikas struktūru vajadzībām.

Komisija mudina trešo valstu publiskā sektora iestādes izmantot brīvi pieejamos sociālās ekonomikas politikas norādījumus un rīkus, kurus nodrošina Eiropas Komisija sadarbībā ar ESAO un SDO⁴⁷.

4. ATTĪSTĪBAS IESPĒJU PAVĒRŠANA SOCIĀLĀS EKONOMIKAS STRUKTŪRĀM

4.1. Atbalsts uzņēmējdarbībai un spēju veidošana

Lielākajai daļai sociālās ekonomikas struktūru ir spēcīga uzņēmējdarbības dimensija, un tās sniedz ievērojamu ieguldījumu ilgtspējīgā izaugsmē un nodarbinātībā. Tās iesaistās tirdzniecībā un gūst ienākumus no preču un pakalpojumu pārdošanas. Lai gan daudzas no tām vēlas palikt kā mazi vietējie uzņēmumi, dažas, iespējams, vēlas paplašināt savu darbību uz citiem tirgiem ES un ārpus tās. Šajā ziņā tām var palīdzēt atbalsta pasākumi darījumdarbības paplašināšanai un attīstībai. Tomēr esošajās atbalsta shēmās ne vienmēr tiek ņemtas vērā to darījumdarbības modeļu īpašās iezīmes attiecībā uz pārvaldību, peļņas sadali, darba apstākļiem un ietekmi uz sabiedrību. Turklāt darbiniekiem, tostarp darbiniekiem no neizdevīgā stāvoklī esošām grupām, tāpat kā citās ekonomikas jomās ir svarīgi uzlabot prasmes un pārkvalificēties. Ņemot vērā darbaspēka novecošanos un pieaugošo intelektuālā darbaspēka emigrāciju, zināšanu nodošanai starp paaudzēm un senioru uzņēmējdarbībai var būt liela nozīme.

Sociālās ekonomikas darījumdarbības modeļi var ietekmēt tradicionālos uzņēmumus un radīt tiem papildu sekas. Arvien vairāk tradicionālo uzņēmumu pietuvojas sociālās ekonomikas mērķiem. Piemēram, “pabalstu korporācijas” un

⁴⁷ Piemēram, politikas piezīmes par sociālās ekonomikas tematiem, starptautiskās rokasgrāmatas par juridiskajām formām un sociālās ietekmes novērtēšanu, kā arī Labāks uzņēmējdarbības novērtēšanas rīks politikas veidošanai, skatīt <https://www.oecd.org/cfe/leed/social-economy/social-entrepreneurship.htm>. SDO ir publicējusi informatīvu rokasgrāmatu par [SDO ieteikumu Nr. 193](#) par “Koopratīvu veicināšanu” un 2022. gada Starptautisko Darba konferenci (SDK) veltīs tematam “Sociālā un solidaritātes ekonomika (SSE) uz cilvēku orientētai darba nākotnei”.

“ietekmes uzņēmumi” savās misijās iekļauj ilgtspējīgas ambīcijas, savukārt citi uzņēmumi ievieš *ad hoc* pasākumus, lai uzlabotu pārredzamību un aktīvāk sadarbotos ar kopienām. Šie aspekti, kā arī pakāpeniska vidiskās, sociālās un korporatīvās pārvaldības (ESG) kritēriju iekļaušana tradicionālo uzņēmumu pārvaldībā un finanšu iestāžu un investīciju fondu ieguldījumu politikās rada jaunas sadarbības un savstarpējās bagātināšanās iespējas, kā arī piekļuvi jauniem tirgiem. Komisija arī stiprinās **sociālās ekonomikas struktūras un tradicionālo uzņēmumu mijiedarbību**, popularizējot paraugpraksi, piemēram, sociālās uzņēmējdarbības jomā⁴⁸.

Ņemot vērā **sociālās ekonomikas transversālo raksturu**, šiem uzņēmumiem atbilstošas ir shēmas, kas fokusējas uz inovācijām, investīciju veicināšanu, uzņēmējdarbības internacionalizāciju, lauku attīstību un aprītes ekonomiku, pat ja tās parasti attiecinā uz MVU sektoru⁴⁹. Tomēr attiecīgā informācija mēdz būt izkaisīta, un to ir grūti izmantot. Pat tad, ja pastāv īpašas iniciatīvas, sociālajā ekonomikā ieinteresētās personas par tām bieži vien nav pietiekami informētas vai uzskata, ka tās ir sarežģītas. Pārstāvības tīkli un uzņēmējdarbības tīkli var palīdzēt, taču tādu nav visās valstīs.

Šim rīcības plānam pievienotajā dienestu darba dokumentā⁵⁰ ir sniegts pārskats par atbilstošajām ES programmām un finansējumu 2021.–2027. gadā. ES finansējums, piemēram, Eiropas kohēzijas politikas fondi, tiek īstenots valstu un reģionālā līmenī. Papildu finansējuma avoti ir pieejami valstu, reģionālā un vietējā līmenī, kā arī no privātā sektora dalībniekiem. Šajos jautājumos ir sarežģīti orientēties, jo īpaši mazām organizācijām.

Tādēļ Komisija:

- atbilstīgi Prasmju pilnveides paktam **veicinās prasmju partnerības izveidi** industriālajai ekosistēmai “Tuvuma un sociālā ekonomika” saskaņā ar Prasmju programmu un atjaunināto Eiropas Industriālo stratēģiju. Sākot ar 2022. gadu, tiks izveidoti īpaši savstarpējās komunikācijas tīklu, zināšanu, vadības un resursu centri, lai atbalstītu pakta parakstītājus viņu centienos piedāvāt prasmju pilnveides un pārkvalifikācijas iespējas cilvēkiem darbspējīgā vecumā,
- **veicinās sociālās ekonomikas paplašināšanos un tās internacionalizāciju**, mobilizējot Eiropas līmeņa uzņēmējdarbības atbalsta tīklus un partnerības platformas, piemēram, Eiropas Biznesa atbalsta tīklu⁵¹ un Eiropas Klasteru kopdarbības programmu⁵²,
- **2023. gadā izveidos jaunu vienotu ES sociālās ekonomikas vārteju**, lai sociālajā ekonomikā ieinteresētajām personām, citiem attiecīgajiem dalībniekiem un cilvēkiem, kas meklē informāciju par attiecīgo ES finansējumu, politikām, tīkliem/platformām un iniciatīvām, būtu skaidrs, ar ko sākt. Vārteja vienkāršos piekļuvi esošajam atbalstam un uzlabos informētību par ES darbībām šajā jomā. Turklāt vārteja atvieglos piekļuvi attiecīgajām spēju veidošanas iniciatīvām un sniegs īpašus ieteikumus par ES

⁴⁸ Sk., piemēram, <https://www.leagueofintrapreneurs.com/>.

⁴⁹ Lielākā daļa sociālās ekonomikas struktūru ir MVU.

⁵⁰ SWD(2021) 373, 5. iedaļa.

⁵¹ <https://een.ec.europa.eu/>.

⁵² <https://clustercollaboration.eu>.

finansējuma iespējām (apmācības, darbsemināri, tīmekļsemināri, praktiskie ceļveži un instrumenti).

Vadlīnijas par ES finansējuma iespējām tiks sniegtas arī, izmantojot konsultāciju centru *InvestEU*, Eiropas Biznesa atbalsta tīklu un ES sociālo pakalpojumu palīdzības dienestu. Kohēzijas politikas fondus vadošajām iestādēm ieteikumi ir pieejami platformā *FI compass*⁵³, kas sniedz konsultatīvu atbalstu par dalītās pārvaldības sistēmā īstenotajiem finanšu instrumentiem.

Lai paplašinātu spēju veidošanu, **Komisija atbalstīs sociālās ekonomikas pārstāvības tīklu attīstību**, jo īpaši ES dalībvalstīs, kurās sociālie uzņēmumi un sociālās ekonomikas ekosistēmas nav pilnībā attīstītas.

Komisija aicina dalībvalstis mudināt tradicionālos biznesa inkubatorus paplašināt savu atbalstu sociālās ekonomikas struktūrām, lai uzlabotu atbalsta iespējas investīciju veicināšanai uzņēmējdarbībā. Iedvesmai var noderēt Eiropas Komisijas uzsāktais izmēģinājuma projekts “*Better Incubation*”⁵⁴.

Uzņēmējdarbības pievilcības veicināšana

Sociālā uzņēmējdarbība un sociālā ekonomika var būt īpaši pievilcīga jauniešu, personu ar invaliditāti, migrantu izcelsmes personu, sievietu un citu nepietiekami pārstāvētu uzņēmēju vidū. Interesanti, ka sievietu uzņēmēju īpatsvars sociālajā uzņēmējdarbībā ir lielāks nekā parastajā uzņēmējdarbībā⁵⁵, kur sievietes veido tikai 30 %⁵⁶. Izpratnes veidošana par šiem alternatīvajiem darījumdarbības modeļiem varētu veicināt uzņēmējdarbības pievilcību kopumā un palielināt integrāciju darba tirgū. **Jaunākās paaudzes** izrāda lielu interesi par ilgtspējīgu attīstību, un līdz ar to sociālā ekonomika var viņus interesēt. Pēdējos gados izglītības sistēmās aizvien vairāk iekļauj uzņēmējdarbību orientētu zināšanu apguvi. Tomēr joprojām nebūt ne visās uzņēmējdarbības izglītības mācību programmās un uzņēmējdarbībasursos sociālās ekonomikas darījumdarbības modeļi, tostarp kooperatīvās formas, ir standarta sastāvdaļa.

Komisija:

- 2022. gadā *ESF+* ietvaros **atklās jaunu Jauniešu uzņēmējdarbības politikas akadēmiju** (*Youth Entrepreneurship Policy Academy*). Tā veicinās jauniešu uzņēmējdarbību, tostarp sievietu un sociālo uzņēmēju uzņēmējdarbību, sadarbojoties ar valsts politikas veidotājiem un jauniešu uzņēmējdarbības tīkliem,
- **veicinās sociālās ekonomikas uzņēmēju savstarpēju mācīšanos, popularizējot jaunajiem uzņēmējiem izstrādāto programmu *Erasmus***⁵⁷ sociālajā ekonomikā ieinteresēto personu vidū.

⁵³ <https://www.fi-compass.eu/>.

⁵⁴ <https://betterincubation.eu/>.

⁵⁵ ESAO, “Sieviešu uzņēmējdarbība un inovācijas” (*Women's Social Entrepreneurship and Innovation*), *Huyssentruyt M.*, Parīze, 2014.

⁵⁶ <https://www.eib.org/en/publications/why-are-women-entrepreneurs-missing-out-on-funding-executive-summary>.

⁵⁷ <https://www.erasmus-entrepreneurs.eu/>.

Komisija meklēs veidus, kā veicināt sinerģiju starp dažādām ES finansējuma programmām, lai identificētu veiksmīgus projektus, kurus varētu potenciāli pārveidot par sociāliem uzņēmumiem.

Komisija aicina augstākās izglītības iestādes pilnā mērā izmantot tādas Eiropā pieejamos instrumentus kā “Eiropas universitātes”⁵⁸, lai stimulētu sociālo ekonomiku un uzņēmējdarbību.

4.2. Piekļuves finansējumam uzlabošana

Tiek lēsts, ka 2014.–2020. gada plānošanas periodā no ES budžeta tika mobilizēti vismaz 2,5 miljardi EUR sociālās ekonomikas atbalstam⁵⁹. Kopumā **Komisijas mērķis ir palielināt atbalsta līmeni 2021.–2027. gadam**. Paredzams, ka tiks mobilizēts vairāk investīciju, pateicoties lielākam sagaidāmajam *InvestEU* multiplikatora efektam un pastiprinātam atbalstam sociālajai ietekmei un inovācijai. Citas ES programmas piedāvās īpaši atvēlētu vai netiešu atbalstu sociālajai ekonomikai, tostarp, piemēram, Eiropas Sociālā fonda Plus Nodarbinātības un sociālās inovācijas programma, “Apvārsnis Eiropa”, Vienotā tirgus programma, *Erasmus+*, Eiropas Solidaritātes korpus, “Radošā Eiropa” un programma *LIFE*. Valstu līmenī ES finansējums būs pieejams, jo īpaši izmantojot Kohēzijas politikas fondus un Atveseļošanas un noturības mehānismu.

Pēc mērķorientēta atbalsta sniegšanas ES un valstu līmenī, jo īpaši ar Eiropas Nodarbinātības un sociālās inovācijas programmas (*EaSI*)⁶⁰ palīdzību, arvien vairāk starpnieku un investoru ir informēti par sociālās ekonomikas struktūrām, tostarp sociālajiem uzņēmumiem, un sniedz atmaksājamu finansējumu un atbalstu uzņēmējdarbības attīstībai, lai apmierinātu viņu vajadzības. Šajā ziņā svarīga loma ir bijusi ētikas bankām. Turklāt Eiropas sociālās uzņēmējdarbības fondu (*EuSEF*) marķējums⁶¹ ļāva investoriem viegli identificēt fondus, kas investē sociālajos uzņēmumos. Kopš 2008. gada finanšu krīzes mikrofinansēšanas nozare arī ir piedzīvojuši ievērojamu izaugsmi ES un kaimiņvalstīs. Daudzas mikrofinanšu iestādes ir daļa no sociālās ekonomikas, un tām ir īpaša sociālā misija palīdzēt cilvēkiem no neaizsargātām grupām un tādiem cilvēkiem, kam ir grūtības piekļūt tradicionālajai banku sistēmai, lai izveidotu uzņēmumus, tādējādi radot darbvietas sev un citiem. Kopumā finanšu produktu, piemēram, garantiju, izmantošana ir izrādījusies efektīvs veids, kā sociālo uzņēmumu vajadzībām mobilizēt privāto finansējumu gan no tradicionāliem investoriem, gan tādiem, kas nodarbojas ar labdarību.

Neskatoties uz šo pozitīvo attīstību, sociālo uzņēmumu finansēšanas tirgu analīze atklāja pastāvīgu neatbilstību starp sociālo uzņēmumu atmaksājamā finansējuma pieprasījumu un piedāvājumu Eiropā gan attiecībā uz piekļuvi parādam, gan pašu kapitālam. Tika lēsts, ka sociālo uzņēmumu finansēšanas jomā visā Eiropā finansējuma deficīts ir gandrīz

⁵⁸ https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/european-education-area/european-universities-initiative_lv.

⁵⁹ Šī aplēse atspoguļo tikai atbalstu sociālajai ekonomikai. Citi plaši ES pasākumi (piem., atbalsts MVU vai inovācijai) ir snieguši labumu sociālajai ekonomikai, taču tie nav atspoguļoti šajās summās.

⁶⁰ *EaSI* programmas ietvaros 2014.–2020. gadā tika uzsākts visaptverošs pasākumu kopums, kura mērķis bija nodrošināt sociālo uzņēmumu piekļuvi finansējumam. Atbalsts ietvēra aizdevumu garantijas, kapitāla ieguldījumus finanšu starpnieku spēju palielināšanai, dotācijas sociālo finanšu tirgu veidošanai un investīciju darījumu izmaksu samazināšanai, kā arī konsultatīvo atbalstu.

⁶¹ Regula (ES) Nr. 346/2013 par Eiropas sociālās uzņēmējdarbības fondiem.

1 miljards EUR gadā⁶², savukārt mikrofinansēšanas jomā — 12,9 miljardi EUR gadā⁶³. Pastāv ievērojamas atšķirības starp valstīm un valstu iekšienē. Kopumā joprojām ir pietiekami daudz iespēju, lai uzlabotu pielāgotu finansējuma piedāvājumu dažādiem uzņēmuma dzīves cikla posmiem (t. i., izveidei, darbības uzsākšanai, paplašināšanai).

Tādēļ Komisija:

- **2022. gadā ievieš jaunus finanšu produktus programmas *InvestEU* ietvaros ar mērķi mobilizēt privāto finansējumu**, kas paredzēts sociālo uzņēmumu vajadzībām dažādās attīstības stadijās. Tie paredz garantijas tam, ka tiek nodrošināta sociālo uzņēmumu un mikrouzņēmumu piekļuve kredītiem, kapitāla un kvazikapitāla ieguldījumi sociālajos uzņēmumos un uz ietekmi orientētos uzņēmumos, kā arī kapitālieguldījumi finanšu starpniekos⁶⁴. Konsultāciju centrs *InvestEU* sniegs atbalstu finanšu starpniekiem⁶⁵.

Fondi ir daļa no sociālās ekonomikas, un tiem ir arī svarīga loma dotāciju nodrošināšanā sociālajai ekonomikai, sociālajai inovācijai un citiem ES politikas mērķiem. To dalībnieku vidū, kas nodarbojas ar labdarību, pieaug interese veikt ieguldījumus misijas vārdā, tostarp sociālās ekonomikas organizācijās. Lai izmantotu šo potenciālu, **Komisija izvērtē īpašu kolektīvo ieguldījumu mehānismu ieviešanu kopā ar fondiem un labdarības organizācijām mērķa misiju jomās**, lai novirzītu papildu kapitālu tādiem mērķiem kā ilgtspēja, iekļaušana, sociālā inovācija, mājokļu nodrošināšana un bezpajumtniecības izskaušana, mediju plurālisms un sociālās ietekmes ekosistēmu attīstība. Savā Mediju un audiovizuālās jomas rīcības plānā⁶⁶ Komisija jau ir paziņojusi par kapitālā balstītu izmēģinājuma projekta izveidi, izmantojot *InvestEU*, lai atbalstītu ziņu mediju sektoru.

Atkarībā no tirgus interesēm konsultāciju centrs *InvestEU* atbalstīs pārrobežu ieguldījumu platformu izveidi, kas apvienotu partnerus, kurus interesē investīcijas sociālajā ekonomikā.

Lai papildinātu iepriekš minēto pamatdarbību, Komisija:

- sadarbībā ar *InvestEU* īstenošanas partneriem **nodrošinās, ka *InvestEU* finanšu starpnieki, kas nodrošina finansējumu sociālajiem uzņēmumiem, potenciālajiem investīciju saņēmējiem būtu viegli atrodamī, tostarp izmantojot *InvestEU* portālu un sociālās ekonomikas vārteju,**

⁶² Eiropas Komisija, Sociālo uzņēmumu finanšu tirgus: analīze un ieteikumi nodrošināšanas iespējām (*Social enterprise finance market: analysis and recommendations for delivery options*), Spiess-Knafl W. un Scheck B., Luksemburga, 2019.

⁶³ Eiropas Komisija, Mikrofinansēšana Eiropas Savienībā: tirgus analīze un ieteikumi nodrošināšanas iespējām 2021.–2027. gadā (*Microfinance in the European Union: Market analysis and recommendations for delivery options in 2021–2027*), Luksemburga, 2020.

⁶⁴ Papildus šajā darbībā uzskaitītajiem finanšu produktiem Komisija regulāri izvērtēs tirgus nepilnības un nepietiekamas investīcijas, ar kurām saskaras sociālās ekonomikas struktūras gan attiecībā uz parādu, gan pašu kapitālu, un vajadzības gadījumā izstrādās tirgus testēšanu un, ja būs nepieciešams, inovatīvus izmēģinājuma finanšu produktus.

⁶⁵ Atbilstīgie finanšu starpnieki ir uzskaitīti Komisijas Deleģētās regulas (ES) 2021/1078 (2021. gada 14. aprīlis), ar ko nosaka investīciju pamatnostādnes fondam *InvestEU*, 6.4.2.1. iedaļā.

⁶⁶ COM(2020) 784 final.

- **papildinās finanšu instrumentus ar dotācijām sociālo uzņēmumu finansēšanas tirgu veidošanai** Eiropā, atbalstot jaunu finanšu instrumentu un investīciju veicināšanas programmu izveidi,
- **papildinās kapitāla ieguldījumu instrumentus ar dotācijām**, kuru mērķis ir mazināt darījumu izmaksas riska kapitāla ieguldījumiem sociālajos uzņēmumos,
- **atbalstīs ES tīklus, kas aktīvi darbojas mikrofinansēšanas un sociālo uzņēmumu finansēšanas jomā**, lai uzlabotu informētību un orientāciju uz ES finansējumu, palielinātu dalīborganizāciju spējas un nodrošinātu pētījumus un datus.

Papildus jaunu instrumentu izstrādei dalībvalstīm ir iespēja ieviest sistēmiskus pasākumus, lai palielinātu pieejamo finansējumu. Pašreizējās iniciatīvas ietver iespēju darbiniekiem veikt iemaksas sociāli orientētos pensiju fondos un uzkrājumu shēmās.

Turklāt **labāka izpratne par sociālās ietekmes mērīšanas metodikām un to izmantošana** ļaus sociālajai ekonomikai demonstrēt savu ietekmi un vieglāk piekļūt uz ietekmi orientētam finansējumam. Pastāv daudzas metodikas, taču sociālās ekonomikas struktūras apgalvo, ka pieejamo rīku un resursu daudzveidība var būt mulsinoša un tajā grūti orientēties, jo īpaši mazākām vai mazāk pieredzējušām struktūrām. Sociālās ietekmes mērīšanas pieejām jābūt labi pārdomātām, samērīgām un pielāgotām dažādiem dalībniekiem ar atšķirīgu lielumu un attīstības pakāpi.

Komisija:

- **atbalstīs sociālās ietekmes mērīšanas un pārvaldības attīstību**, kartējot un pārskatot esošo praksi un uzsākot sociālajā ekonomikā ieinteresēto personu apmācību, lai uzlabotu izpratni un veicinātu šādas prakses ieviešanu. Turklāt Komisija sadarbosies ar ieinteresētajām personām vienkāršu standarta metodiku izstrādē, lai novērtētu sociālo ietekmi uz sociālās ekonomikas dalībniekiem ES 2023. gadā.

Ilgspējīga finansējuma platformas ziņojuma projektā ir apgalvots, ka, saskaroties ar pandēmiju un neatbildētiem sociālajiem jautājumiem saistībā ar ilgtspējīgu pārkārtošanos, ir svarīgi identificēt saimniecisko darbību un struktūras, kas veicina sociālo mērķu sasniegšanu. Platformā norādīts, ka kopējas sociālās taksonomijas vadlīnijas varētu palielināt ieguldījumu pārredzamību un novērst “sociālo atmazgāšanos”. Saskaņā ar Taksonomijas regulu un kā norādīts rīcības plānā par Eiropas sociālo tiesību pīlāru, **Komisija sagatavos ziņojumu par iespējamu ES ilgtspējīga finansējuma taksonomijas paplašināšanu ar mērķi iekļaut tajā sociālos mērķus.**

4.3. Sociālās ekonomikas ieguldījuma zaļajā un digitālajā pārkārtošanās procesā maksimāla palielināšana

Eiropas Savienība vēlas līdz 2050. gadam kļūt par pirmo klimatneitrālo kontinentu, neatstājot nevienu novārtā. Šī vēlme un nepieciešamība apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos, mazināt piesārņojumu un uzlabot dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu ir Eiropas zaļā kursa pamatā. Komisija ir ierosinājusi likumdošanas pasākumu kopumu⁶⁷, lai līdz 2030. gadam samazinātu siltumnīcefekta gāzu emisijas vismaz par 55 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni. Turklāt Eiropas zaļā kursa ietvaros

⁶⁷ COM(2021) 550 final.

Komisija pieņēma Eiropas Klimata pakto⁶⁸, kas uzliek iedzīvotājiem un organizācijām saistības klimata jomā, tādējādi sniedzot tiešu labumu arī sociālajai ekonomikai.

Turklāt Eiropas digitālās pārkārtošanās mērķis ir dot iespēju cilvēkiem un uzņēmumiem piedzīvot uz cilvēku vērstu, ilgtspējīgu un pārtikušāku digitālo nākotni⁶⁹. Konkrētāk, viens no Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plāna mērķiem ir nodrošināt, lai vismaz 80 % cilvēku vecumā no 16 līdz 74 gadiem būtu digitālās pamatprasmes.

Sociālā ekonomika veicina zaļo pārkārtošanos, attīstot ilgtspējīgu praksi, preces un pakalpojumus rūpniecības attīstībai, piemēram, aprites ekonomikas, bioloģiskās lauksaimniecības, atjaunojamās enerģijas, mājokļu un mobilitātes jomā. Šādā veidā tiek panākts arī, ka sabiedrība akceptē uzvedības maiņu, un tas veicina klimata pārmaiņu mazināšanos. **Daudzi no šiem risinājumiem ir iekļaujoši, palīdzot tiem, kurus visvairāk ietekmē zaļā pārkārtošanās vai kuriem ir grūtāk tai pielāgoties**, piemēram, apmācot un pārkvalificējot darbiniekus, nodrošinot darba iespējas jomās, kas rūpējas par vidi, un izstrādājot produktus un pakalpojumus, kuri apmierina vietējo kopienu vajadzības. Tas ir būtisks ieguldījums, jo komercuzņēmumi adaptācijai pievērš maz uzmanības.

Sociālās ekonomikas struktūras, kas cenšas panākt gan sociālo, gan vidisko ietekmi, informē, ka nepieciešams atbalsts, lai apzinātu un pieņemtu videi nekaitīgāku praksi, palielinātu spējas un zināšanas, tostarp par finansējuma iespējām vidisko mērķu sasniegšanai.

Vienlaikus sociālā ekonomika ir svarīgs godīgas un iekļaujošas digitālās pārkārtošanās atbalsts. Piemēram, sociālās ekonomikas dalībnieki, kas strādā pie programmas “*Tech4good*”, izmanto digitālās tehnoloģijas (piem., sadalītās virsgrāmatas tehnoloģiju (*Distributed Ledger Technology — DLT*), lielos datus, mākslīgo intelektu, palīgtehnoloģijas), lai panāktu videi draudzīgu un sociālu ietekmi⁷⁰. Sociālajā ekonomikā parādās jauni digitālās darījumdarbības modeļi, piemēram, sadarbīgajā un platformu ekonomikā. Platformu kooperatīvi ir līdzdalīgas pārvaldības uzņēmumu piemērs, kas izmanto digitālās platformas, lai veicinātu iedzīvotāju iesaistīšanos un vietējā ražojuma preču un pakalpojumu pārdošanu ar mērķi saviem biedriem nodrošināt labākus darba apstākļus. Vispārīgāk runājot, digitālās tehnoloģijas darbojas kā ietekmes līdzeklis, veicinot veiksmīgu sociālās ekonomikas iniciatīvu vairošanos un attīstību visās dalībvalstīs un vienotajā tirgū. Turklāt digitālās tehnoloģijas var palīdzēt uzlabot sociālās ekonomikas struktūru darba procesus. Datu apstrāde, pārvaldība un vākšana vēl nav plaši izplatīta sociālās ekonomikas struktūru prakse. Vienlaikus novatoriskie digitālie sociālie uzņēmumi nodrošina digitālo pārkārtošanos, padarot tehnoloģijas pielāgojamas, finansiāli un praktiski pieejamas, piemēram, izmantojot digitālos kopresursus un atklātā pirmkoda tehnoloģijas.

Sociālās ekonomikas darījumdarbības modeļu veicināšana kā zaļās pārkārtošanās virzītāju un to vajadzību apmierināšana saistībā ar digitālo tehnoloģiju ieviešanu, iekļaujošiem tehnoloģiskiem risinājumiem un piekļuvi datiem būs būtiska šo modeļu atvēršanai pēc Covid pandēmijas un to ilgtermiņa noturībai.

⁶⁸ COM(2020) 788 final.

⁶⁹ COM(2021) 118 final.

⁷⁰ Calderini M., Chiodo V., Gerli F., Pasi G., “Sociālo tehnoloģiju uzņēmēji: jaunas sociālās ekonomikas pamatelementi” (*Social-Tech Entrepreneurs: Building Blocks of a New Social Economy*) *Stanford Social Innovation Review*, 2021.

Komisija:

- **uzsāks pārejas ceļu industriālajai ekosistēmai “Tuvuma un sociālā ekonomika”,** lai turpinātu strādāt ar publiskā sektora iestādēm un ieinteresētajām personām ar mērķi stiprināt sociālās ekonomikas ekosistēmu un padarīt to noturīgāku zaļās un digitālās pārkārtošanās laikā. Pārejas ceļš veicinās arī rīcības plāna īstenošanu šajā jomā⁷¹,
- **atbalstīs starpvalstu sadarbību, lai palielinātu sociālās ekonomikas spēju pieņemt un attīstīt videi draudzīgāku praksi, produktus un pakalpojumus un uzlabot digitālās spējas,**
- sāks rīcību par **inovatīvu finansējumu Jaunā Eiropas “Bauhaus” laboratorijā,** lai izveidotu izmēģinājuma projektu filantropisku ieguldījumu mobilizācijai,
- **sadarbībā ar ieinteresētajām personām izstrādās rīcības kodeksu par datu izmantošanu un pārvaldību sociālajā ekonomikā,** lai atbalstītu datu un tehnoloģiju ieviešanu.

Turklāt Komisija **nodrošinās, ka attiecīgās uzņēmējdarbības atbalsta struktūras Eiropas līmenī dalās pieredzē par to, kā nodrošināt pielāgotu atbalstu sociālās ekonomikas struktūrām.** Šim nolūkam tiks izmantots “Digitālās pārveides paātrinātājs”(Digital Transformation Accelerator) atbilstīgi Eiropas digitālās inovācijas centru programmai un Eiropas Biznesa atbalsta tīkls.

Tā kā sociālajai ekonomikai ir izteikta piesaiste savam izcelsmes reģionam, publiskā sektora iestādēm, pilsoniskajai sabiedrībai, sociālajā ekonomikā ieinteresētajām personām un tradicionālajiem uzņēmumiem ir iespēja izstrādāt vietējus zaļā kursa pasākumus un apvienot resursus investīcijām un inovācijām vietējā un reģionālā līmenī, lai nodrošinātu taisnīgu pārkārtošanos ar vietēja mēroga ieguvumiem.

Komisija:

- **sadarbosies ar pilsētām, lai izstrādātu vietējus zaļā kursa vai zaļās pilsoniskās sabiedrības pasākumus,** pastiprinot sociālās ekonomikas dalībnieku un kopienu iesaistīšanos ES Pilsētas mēru paktā, Eiropas pilsētiniiciatīvā, Viedo pilsētu izaicinājuma iniciatīvā, Aprites ekonomikas pilsētu un reģionu iniciatīvā, Taisnīgas pārkārtošanās platformā, Jaunajā Eiropas “Bauhaus” un Eiropas Klimata paktā.

Sociālās ekonomikas ieguldījums ir īpaši nozīmīgs aprites ekonomikas attīstībā⁷², kur tā ievieš darbības un darījumdarbības modeļus, jo īpaši remontu, atkalizmantošanu, koplietošanu un pārstrādi, kas pēc iespējas ilgāk saglabā produktu un materiālu vērtību, samazina atkritumu daudzumu, sniedz iedzīvotājiem izmaksu ietaupīšanas iespējas un rada vietējas darbvietas. Šo potenciālu var vēl vairāk attīstīt, palielinot izpratni par iespējām plašāk izmantot šo praksi un pastiprinot partnerību ar vērtību ķēdēs esošajiem tradicionālajiem uzņēmumiem un publiskā un privātā sektora partnerību, iesaistot publiskās iestādes, pētniecības institūtus, rūpniecības uzņēmumus un sociālās ekonomikas struktūras.

⁷¹ Sk. SWD(2021) 982.

⁷² COM(2020) 98 final un gaidāmais ESAO politikas ziņojums “Atbalsts sociālās ekonomikas ieguldījumam aprites ekonomikā zaļās un iekļaujošās pārkārtošanās procesam”(Supporting the social economy’s contribution to the circular economy for a green and inclusive transition) (publikācija gaidāma 2022. gada sākumā).

Komisija:

- izdos vadlīnijas par to, kā izmantot un atbalstīt sociālo uzņēmumu un citu dalībnieku, tostarp tradicionālo uzņēmumu, partnerību aprītes ekonomikā, un vauros izpratni par sociālo ekonomiku ar Eiropas aprītes ekonomikas jautājumos ieinteresēto personu platformas, Eiropas Biznesa atbalsta tīkla un citu tīklu palīdzību.

Sociālās ekonomikas partneriem ir galvenā loma sociālo mājokļu, mājokļu kooperatīvu un pilsētu attīstības stratēģiju izveidē. Šajā jomā tie saskaras ar ikgadējo investīciju iztrūkumu 57 miljardu EUR apmērā⁷³, kam ir negatīvas sekas attiecībā uz mājokļu pieejamības nodrošināšanu un ES mājokļu fonda zaļināšanu. Izmantojot **Pieejamu mājokļu iniciatīvu**⁷⁴, Komisija uzlabos sociālo un pieejamo mājokļu renovācijas spējas, mobilizējot starpnozaru partnerības, lai izmēģinātu renovāciju 100 rajonos, un veicinot kvalitatīvus, apdzīvojamus, brīvus un cenas ziņā pieejamus mājokļus.

Komisija aicina ES dalībvalstis un reģionus iesaistīties sociālajā ekonomikā, izstrādājot savas stratēģijas zaļās un digitālās pārkārtošanās ietvaros, un labāk izmantot esošo finansējumu sociālās ekonomikas zaļās un digitālās pārkārtošanās procesa nodrošināšanai.

4.4. Sociālās inovācijas veicināšana

Sociālā inovācija piedāvā jaunus veidus, kā ražot preces, organizēt un sniegt pakalpojumus, kā arī jaunas pilsoniskās līdzdalības formas, reaģējot uz konkrētām sociālajām vajadzībām vai sabiedrības problēmām⁷⁵. Tā maina sociālās attiecības un piedāvā jaunas politikas pieejas, kas var izraisīt sistēmiskas izmaiņas. Darbojoties augšupējā veidā un atrodoties tuvu kopienām, iedzīvotājiem un problēmām, ar kurām viņi saskaras, sociālās ekonomikas struktūras spēj rast inovatīvus risinājumus⁷⁶.

Pēdējos gados Komisija ir uzsākusi dažādas iniciatīvas sociālās inovācijas veicināšanai (piem., programma “Apvārsnis 2020”, tostarp Eiropas sociālo inovāciju konkurss, programma *EaSI* un *ESF*). Arī atbalsts sociālo rezultātu līguma slēgšanai ir sniegts kā zināms sociālās inovācijas un finanšu eksperiments⁷⁷. Komisija turpinās šīs iniciatīvas un veidos Eiropas sociālo novatoru kopienas, lai veicinātu mācīšanos no līdzbiedriem un kopuzņēmumu veidošanos, tādējādi paplašinot Eiropas sociālās inovācijas konkursa absolventu tīklu.

Tomēr joprojām problemātiski ir izvērst sociālo inovāciju, kā arī panākt, lai politikas veidotāji to pārņemtu, atrast partnerus citās teritorijās gan savā valstī, gan ārvalstīs un pielāgot citur izstrādātos risinājumus vietējiem apstākļiem. Tādējādi tiek zaudētas

⁷³ Eiropas Komisija, “Investīciju veicināšana sociālajā infrastruktūrā Eiropā. Augsta līmeņa darba grupas ziņojums par ieguldījumu sociālajā infrastruktūrā Eiropā” (*Boosting Investment in Social Infrastructure in Europe. Report of the High-Level Task Force on Investing in Social Infrastructure in Europe*), autori L. Fransen, G. del Bufalo un E. Reviglio, Luksemburga, 2018.

⁷⁴ https://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy-eu/affordable-housing-initiative_en.

⁷⁵ <https://eusic.challenges.org/the-european-social-innovators-insight-report/> 2021.

⁷⁶ Piemērus var atrast Eiropas Komisijas brošūrā “Sociālā inovācija: iedvesmojošas prakses, kas atbalsta cilvēkus visu viņu dzīvi” (*Social innovation: inspirational practices supporting people throughout their lives*), Luksemburga, 2020.

⁷⁷ <https://eah.eib.org/about/initiative-social-outcomes-contracting>.

iespējas panākt sistēmisku ietekmi un pilnībā realizēt sākotnējā ieguldījuma (bieži vien arī valsts finansējuma) potenciālu. Komisija atbalsta valsts sociālās inovācijas kompetences centru izveidi, lai cita starpā palielinātu sociālās ekonomikas dalībnieku un jauno sociālo uzņēmēju inovācijas spējas⁷⁸. Turklāt ir iespējas uzlabot sadarbību starp publiskā sektora, labdarības un sociālo ieguldījumu dalībniekiem, lai labāk katalizētu pieejamos resursus un veicinātu sociālās inovācijas pārņemšanu un replicēšanu.

Komisija:

- veicinās sociālo inovāciju, izmantojot jaunu pieeju starpvalstu sadarbībai *ESF+* ietvaros. 2022. gadā tiks izveidots jauns “**Eiropas Sociālās inovācijas kompetences centrs**”. Tas organizēs savstarpēju mācīšanos un attiecīgo iestāžu un atbalsta struktūru spēju veidošanu. Turklāt tiks izveidota jauna dotāciju shēma, kas atvieglos sociālās inovācijas nodošanu un/vai izvēršanu,
- ierosinās 2022. gadā izveidot Eiropas Sociālās inovācijas katalizatora fondu programmas “Apvārsnis Eiropa” ietvaros, iesaistot iedzīvotājus, akademiķus, uzņēmējus, filantropus, ietekmes investorus un valsts pārvaldes darbiniekus, lai atbalstītu veiksmīgu sociālās inovācijas replicēšanu un izvēršanu ar mērķi veicināt piecu ES misiju mērķu sasniegšanu⁷⁹.

Turklāt Komisija **piešķirs dotācijas programmā “Apvārsnis Eiropa”**, lai palielinātu sociālo uzņēmēju informētību un atvieglotu viņu piekļuvi Eiropas, valstu, reģionālo un vietējo inovācijas ekosistēmu resursiem.

5. SOCIĀLĀS EKONOMIKAS UN TĀS POTENCIĀLA ATPAZĪSTAMĪBAS VEICINĀŠANA

Kā liecina valstis, kurās sociālā ekonomika ir visattīstītākā, sociālās ekonomikas atzīšanas un attīstības pamatā ir tās atpazīstamības veicināšana, tostarp attiecīgu datu un statistikas vākšana.

Kopš 2011. gada Komisija ir palīdzējusi palielināt sociālās ekonomikas, sociālo uzņēmumu un sociālās inovācijas atpazīstamību un nozīmi visā ES, izmantojot dažādas darbības, jo īpaši tādas, kas vērstas uz finansējuma piesaisti vai pētniecību⁸⁰. Arī dalībvalstīs publiskas iestādes un ieinteresētās personas ir uzsākušas interesantas iniciatīvas ar mērķi veicināt sociālās ekonomikas atpazīstamību un izpratni par to, tostarp īpašu marķējumu un sertifikācijas mehānismus vai liela mēroga komunikācijas kampaņas.

Fakti liecina, ka **plašai sabiedrībai, tostarp jauniešiem un nelabvēlīgā situācijā esošiem cilvēkiem, sociālajiem partneriem, ieinteresētajām personām un finansētājiem, joprojām ir nepietiekama izpratne par sociālās ekonomikas pozitīvo**

⁷⁸ <https://ec.europa.eu/european-social-fund-plus/en/social-innovation-and-transnational-cooperation>.

⁷⁹ https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/missions-horizon-europe_en.

⁸⁰ Kā piemērus var minēt Eiropas sociālās uzņēmējdarbības fondu marķējumu (Regula (ES) Nr. 346/2013), Eiropas Komisijas 2020. gadā veikto visaptverošo kartēšanas pētījumu par sociālajiem uzņēmumiem un to ekosistēmām Eiropā, kā arī Eiropas sociālās inovācijas konkursu (<https://eusic.challenges.org/>).

ietekmi⁸¹. Sociālās ekonomikas atpazīstamības veicināšanai joprojām ir jābūt prioritārai, jo tā ietekmē attiecīgas atbalsta politikas izstrādi un tirgus iespējas. Komisija izmantos šo rīcības plānu, lai sadarbotos ar attiecīgajām ieinteresētajām personām visos līmeņos attīstības tempa uzturēšanai.

Komisija:

- **veiks regulāras komunikācijas aktivitātes** arī sadarbībā ar sociālajā ekonomikā ieinteresētajām personām, **izmantojot ilgtermiņa komunikācijas pieeju un akcentējot sociālās ekonomikas nozīmi un specifiku.**

Komisija arī mudina organizēt regulārus sociālās ekonomikas samitus, ko rīko dalībvalstis un citi dalībnieki.

Arī atbilstošu datu un statistikas pieejamība ir būtiska, lai labāk izprastu sociālās ekonomikas darījumdarbības modeļus un nodrošinātu uz gūtajām atziņām balstītu politiku. Tomēr **esošie dati par sociālo ekonomiku bieži vien ir ierobežoti, nepilnīgi un grūti salīdzināmi**. Piemēram, lai arī no ES budžeta ir pieejams finansiāls atbalsts, tikai dažas dalībvalstis ir pielāgojušas savas valsts grāmatvedības sistēmas, lai vāktu papildu datus (“satelītkonti”) par sociālo ekonomiku. Rezultātā trūkst statistikas par sociālās ekonomikas lielumu, darbaspēku, attīstību un problēmām. Daži salīdzinoši, bet ne izsmēloši datu vākšanas pasākumi ES līmenī ir snieguši zināmas aplēses, taču tie būtu jāatjaunina⁸². Trūkst arī datu par labdarības ziedojumu iespējamo apjomu un ietekmi, kā arī potenciālu piesaistīt šāda veida privātos ieguldījumus sociālās ekonomikas un citu ES politikas mērķu sasniegšanai. Tāpēc Komisija turpinās atbalstīt uz pierādījumiem balstītas politikas, visās dalībvalstīs kartējot, vācot un analizējot kvantitatīvu un kvalitatīvu informāciju par sociālo ekonomiku. Tas arī veicinās industriālās ekosistēmas “Tuvuma un sociālā ekonomika” uzraudzību.

Komisija:

- **uzsāks jaunu pētījumu, kas aptver visas ES dalībvalstis, lai apkopotu kvantitatīvu un kvalitatīvu informāciju par sociālo ekonomiku,**
- **uzsāks īpašu pētījumu par labdarības ziedojumiem ES.**

Visbeidzot, ir pieaugusi **akadēmiskā interese par sociālo ekonomiku**, taču politikas veidotāju vidū vajadzētu uzlabot dialogu un savstarpēju ideju apmaiņu. Komisija centīsies to veicināt.

⁸¹ Eiropas Komisija, “Komisijas sociālās uzņēmējdarbības iniciatīvas (SBI) un tās turpmāko darbību ietekme” (*Impact of the Commission’s Social Business Initiative (SBI) and its follow-up actions*), autori Haarich, S., Holstein, F., Spule, S., Galera, G., Franchini, B., Borzaga, C., Chiomento, S., Spiess-Knafl, W., Scheck, B., Salvatori, G., Luksemburga, 2020.

⁸² Sk., piemēram, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja, “Jaunākās sociālās ekonomikas attīstības tendences Eiropas Savienībā” (*Recent evolutions of the Social Economy in the European Union*), autori Monzon J. L. un Chaves R., 2017, un Eiropas Komisija, “Sociālie uzņēmumi un to ekosistēmas Eiropā — salīdzinošais sintēzes ziņojums” (*Social enterprises and their ecosystems in Europe — Comparative synthesis report*), autori Borzaga C., Galera G., Franchini B., Chiomento S., Nogales R. un Carini C., Luksemburga, 2020.

6. TURPMĀKĀ RĪCĪBA

Pēdējā desmitgadē Komisija ir veikusi nozīmīgus pasākumus, lai veicinātu sociālās ekonomikas un sociālo uzņēmumu attīstību kā daļu no Eiropas sociālā tirgus ekonomikas. Iepriekšējie sasniegumi ir jākonsolidē un jāpilnveido, lai ES varētu apmierināt vajadzības un izmantot iespējas, kas izriet no demogrāfiskajām problēmām un zaļās un digitālās pārkārtošanās, vienlaikus veidojot godīgu, iekļaujošu un noturīgu ekonomiku kā ilgtermiņa atbildi uz Covid-19 krīzes sekām.

Šis rīcības plāns nodrošina turpmāka sociālās ekonomikas attīstības atbalsta Eiropas satvaru līdz 2030. gadam. Tajā ir noteikta virkne darbību, kas jāievieš saistībā ar Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plāna īstenošanu un tā nodarbinātības un nabadzības samazināšanas mērķu sasniegšanu.

Komisija uzsvērs sociālās ekonomikas potenciālu radīt darbvietas un veicināt sociālo kohēziju saistībā ar Eiropas pusgada procesu un nodarbinātības pamatnostādņu īstenošanu dalībvalstīs.

Rīcības plāns ir izstrādāts **sadarbībā ar sociālajā ekonomikā ieinteresētajām personām**, un tā īstenošanai nepieciešama gan to apņemšanās, gan sadarbība visos līmeņos — ES, valstu, reģionālā, vietējā un starptautiskā līmenī.

Plāna veiksmīga īstenošana būs atkarīga arī no spēku apvienošanas ar dalībvalstīm. **Komisija mudina dalībvalstis sadarbībā ar sociālajā ekonomikā ieinteresētajām personām pieņemt vai atjaunināt savas sociālās ekonomikas stratēģijas un pasākumus.** Šajā nolūkā tā aicina savās iestādēs iecelt **sociālās ekonomikas koordinatorus**, kuri vadītu iestāžu stratēģijas, nodrošinātu konsekventu politikas veidošanu valdības departamentos, atvieglotu piekļuvi ES un valstu finansējumam un nodrošinātu saikni ar iestādēm, kas pārvalda struktūrfondus.

Komisija palīdzēs dalībvalstīm definēt to sociālās ekonomikas stratēģijas un pasākumus un atbalstīs sociālās ekonomikas koordinatoru darbu, lai īstenotu šo rīcības plānu un veiktu turpmākus pasākumus.

Komisija arī strādās ciešā partnerībā ar citām ES iestādēm un struktūrvienībām, proti, Eiropas Parlamentu, Reģionu komiteju un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju, kā arī Eiropas Investīciju bankas grupu.

Komisija aicina sociālajā ekonomikā ieinteresētās personas, ES iestādes un struktūrvienības apstiprināt šo rīcības plānu un aktīvi veicināt tā īstenošanu, tieši iesaistot sociālajā ekonomikā ieinteresētās personas. Tā strādās ar savu sociālās ekonomikas un sociālo uzņēmumu ekspertu grupu, kas tiks atjaunota pašreizējā pilnvaru termiņa beigās.

Komisija izvērtēs rīcības plāna īstenošanu 2025. gadā un publicēs ziņojumu, norādot progresu un jaunumus.

KOMISIJAS GALVENĀS DARBĪBAS UN TO ĪSTENOŠANAS GRAFIKS

Padomes ieteikuma par sociālās ekonomikas pamatnosacījumu izstrādi ierosināšana (sk. 3.1. iedaļu).	2023
Tīmekļsemināru un darbsemināru organizēšana valsts amatpersonām par dažādām ar sociālo ekonomiku saistītām politikas jomām (sk. 3.1. iedaļu).	2022, 2023
Tādas jaunas iniciatīvas uzsākšana Vienotā tirgus programmas ietvaros, kas atbalsta vietējo un reģionālo partnerību izveidi starp sociālās ekonomikas struktūrām un tradicionāliem uzņēmumiem, ļaujot īstenot “sociālā iepirkuma” B2B tirgu (sk. 3.3. iedaļu).	2022
Sociālo uzņēmēju piekļuves uzlabošana finansējumam Rietumbalkānos, Austrumu partnerībā un dienvidu kaimiņreģionā , uzsākot darbības, kas veicinās vietējās iniciatīvas un atbalstīs starpniekus tādu finanšu produktu izstrādē, kuri pielāgoti sociālās ekonomikas struktūru vajadzībām (sk. 3.5. iedaļu).	2023
Jaunas vienotas ES sociālās ekonomikas vārtejas izveide , lai sociālajā ekonomikā ieinteresētajām personām, citiem attiecīgajiem dalībniekiem un cilvēkiem, kas meklē informāciju par attiecīgo ES finansējumu, politikām un iniciatīvām, būtu skaidrs, ar ko sākt (sk. 4.1. iedaļu).	2023
Jaunas jauniešu uzņēmējdarbības politikas akadēmijas izveide , kas veicinās jauniešu uzņēmējdarbību, tostarp sieviešu un sociālo uzņēmēju uzņēmējdarbību, sadarbojoties ar valsts politikas veidotājiem un jauniešu uzņēmējdarbības tīkliem (sk. 4.1. iedaļu).	2022
Jaunu finanšu produktu ieviešana programmas InvestEU ietvaros ar mērķi mobilizēt privāto finansējumu , kas paredzēts sociālo uzņēmumu vajadzībām dažādās attīstības stadijās (sk. 4.2. iedaļu).	2022
Sociālās ietekmes mērīšanas un pārvaldības attīstības atbalstīšana , lai palīdzētu sociālās ekonomikas dalībniekiem ES (sk. 4.2. iedaļu).	2023
Pārejas ceļa uzsākšana industriālajai ekosistēmai “Tuvuma un sociālā ekonomika” , lai turpinātu strādāt ar publiskā sektora iestādēm un ieinteresētajām personām ar mērķi īstenot rīcības plānu šajā jomā (sk. 4.3. iedaļu).	2022
Sociālās inovācijas veicināšana, izmantojot jaunu pieeju starpvalstu sadarbībai ESF+ ietvaros un izveidojot jaunu “ Eiropas Sociālās inovācijas kompetences centru ” (sk. 4.4. iedaļu).	2022